

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 20.

Ljubljana, 15. vinotoka 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. (Dalje in konec.) — E. Lah — Ljubljana: Šolstvo ljubljansko začetkom šolskega leta 1890/91. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblasti. — Književnost. — Naši dopisi: S Trate. — Iz novomeškega okraja. — Iz Šent-Jernej — Z Dolenjskega. — Društven vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravištva.

O zemljepisnem pouku.

XI. Zemljevidi v ljudskih šolah.

Kakor zajemamo v prirodopisnem pouku kjerkoli mogoče neposredno po prirodnih predmetih svoje nauke, tako nas tudi v zemljepijski uči bližnja okolica spoznavati prve pojmove. A to je samo zemlje jako jako majhen del, katerega moremo spoznavati iz svojega opazovanja. Kar pa je izven bližnje okolice, spoznavamo po zemljevidu, kateri nam podaja pravo in jasno sliko drugih delov zemeljske površine ter je podlaga in začetek zemljepisnemu pouku.

„Samo dozdevno prazni zemljevidi se vtisnejo spominu“ pisal je A. pl. Humboldt ob neki priliki znamenitemu pedagogu v Lipsiji. Res mnogo v šoli uvedenih zemljevidov ima ta nedostatek, da so preobloženi z zemljepisnimi predmeti ter imajo preveč imen naznačenih. Posebno početnemu pouku namenjeni zemljevidi smejo le malo imen zaznamenovanih imeti in ta imena treba izbirati s posebno skrbnostjo. Preveč imen skazi splošni utisek in tudi ne služi učitelju, kateri se itak mora pripravljati za vsak pouk. Krajevna imena naj se tiskajo z malimi črkami,

da ne trpi vsled velikega tiska zemljevida slika v obče. Umestno je krajsanje imen, nikakor pa ne tiskanje samo početne črke; kajti to zapeljuje učence, da brezmiselno ugibljejo imena.

Pri vsej važnosti političnega zemljepisa se morajo izogibati šolski zemljevidi nakopičenju političnih mej, zaznamovanju sodnih in upravnih okrajev, ker tako nakopičenje kalí razločnost zemljevidovo. Tudi se politične razmere dostikrat spreminjajo, prirodni odnošaji pa ostanejo trajno jednaki in zategadelj naj se zemljevidi posebno ozirajo na prirodne ali fizične odnošaje. Ljudski šoli namenjeni zemljevidi ne bi smeli dosti več obsezati nego kar je pouku na tej stopinji potrebno. Seveda tudi ne smemo pretiravati ter premalo ponujati učencu, kateri naj se rano privadi razumevati po zemljevidu podane raznovrstne prikazni.

Nastenski zemljevid mora služiti vsem učencem kot skupni nazorni predmet. Najlaže se ohrani pozornost vseh učencev in najbolj pospešujemo njih samodelavnost, ako naslanjamo pouk na nastenski zemljevid. Ker

so učenci v nižjih razredih še jako nespretni pri iskanji zemljepisnih predmetov na zemljevidu, služiti mora vsem tudi radi tega kot skupni opazovalni predmet nastenski zemljevid, kajti v njem najdejo učenci pravo podporo v zavedanju. Najprej morajo razumeti razlaganje na nastenskem zemljevidu in šele potem, ko so tu vso stvar dobro in hitro razumeli, najdejo s precejšnjo gotovostjo dotične predmete tudi na svojih zemljevidih ter razumejo pouk. — Ako se pa učitelj ne drži pri pouku nastenskega zemljevida, prepričal se bode kmalu, da posebno slabeyši učenci skušajo gledati v součenčev zemljevid, ker si ne vedó sami pomagati in ne morejo sami najti zemljepisnih predmetov. Še toliko vprašanj učiteljevih in ves njegov trud ne more odstraniti učencev, negotovost v iskanji na zemljevidu. Vsi ti nedostatki pa odpadejo, ako stoji učitelj na strani nastenskega zemljevida ter vse zemljepisne predmete, o katerih govori, razločno na zemljevidu pokaže in tako učencu pomaga. Seveda mora učitelj poleg nastenskega zemljevida dobro poznati tudi učencev zemljevide, ker se ti mnogokrat ne ujemajo z nastenskim zemljevidom, in učitelj bi tedaj lahko govoril o stvaréh, ktere učenci zamañ iščejo na svojih zemljevidih.

Nastenski zemljevidi imajo služiti tudi učitelju pri izpraševanju učencev. Gotovo pa ne moremo zahtevati od učenca, da se zaveda in spozna na nastenskem zemljevidu, če mu nismo vse prej natančno pokazali pri razlaganju. Nastenski zemljevid mora služiti tedaj vsekako skupnemu pouku.

Da se pa namen doseže, ustrezati mora nastenski zemljevid učnim svrham v ljudski šoli. Iz dobro rabnega šolskega zemljevida mora posneti učenec najvažnejše zemljepisne razmere ali neposredno ali vsaj po svojem duševnem naporu iz konvencionalnih znamenj v zemljevidu običajnih. Zemljevidi morajo biti tako jasno in razločno risani, da tudi v zadnjih klopéh sedeči učenci vse zemljepisne predmete natanko vidijo in razločujejo.

Važnejši nego učna knjiga je zemljevid in učitelj naj se pred zemljepisnim poukom

dobro pripravi na zemljevid. Predno začnemo poučevati kak zemljevid, vtisniti si moramo najprvo zemljevida merilo in konvencionalna znamenja. Znamenj razlaganje se nahaja običajno v kotu poleg merila ali pod merilom ali pa pod zemljevida napisom. Merilo nastenskim zemljevidom biti mora veliko, inače trpi razločnost.

Tudi mora biti zemlje površina dobro in krepko upodobljena. Najbolje se rišejo tla z rujavo barvo, da so potlej učencu reke bolj razločne. Tudi mora biti jasno naznačeno rek omrežje, da pomnožuje zemeljske površine plastiko. Akoprám nima zemljevid služiti kot kras šolski sobi, temveč samo kot učni pripomoček, bode vender lepo izdelan zemljevid dobrodejno vplival na učence; kajti v lepih bojah krasno narisani zemljevid vzbudi v učencih večje zanimanje za zemljepisni pouk, nego priprosto na beli podlagi črno tiskani zemljevid.

Kar zahtevamo od dobrega nastenskega zemljevida, moramo v gotovih mejah tudi zahtevati od šolskih atlantov. Posebno ugajalo bi pouku, ako bi imeli atlanta posamezni zemljevidi jednako merilo. Kjer pa to ni mogoče, imeti bi morali saj taka merila, katera bi se dala lahko primerjati med seboj. Tudi naj ima vsak atlant poseben list z dotičnimi konvencionalnimi znamenji, ki bi učence napotil k razumevanju zemljevidov. Velike važnosti je tudi cena šolskim atlantom. Atlanti za ljudske šole so še zmirom razmerno predragi in zatogadelj tudi še ne splošno v šolah uvedeni. Znameniti kartograf V. Haardt na Dunaji namerava poleg drugih tudi v slovenskem jeziku izdavatí šolske atlante po razmerno prav nizki ceni, da bode mogoče atlante za ljudske šole obligatorično uvesti. Za malo novčičev se bode dobil takov atlant, kateri pa bode imel kakor naravno samo zemljevide zemljepisnemu pouku na tej stopinji neobhodno potrebne.

Razvrstitev ljudski šoli neobhodno potrebnih nastenskih zemljevidov naj odgovarja zemljepisnega pouka sintetičnemu načinu. Videli smo že, kako se nariše šolske sobe načrt in tega obesiti moramo na steno, ko

so se učenci privadili risati tak načrt. Opozarja naj učitelj posebno na to, da se pri načrtu sedaj sledečih zemljevidih vedno bolj zmanjša merilo. Za početni pouk potrebujemo nadalje jeden zemljevid, kateri nam pred očuje šolski okoliš in drugega, kateri nam kaže šolski okraj (oziroma okrajno glavarstvo). Ker pa take zemljevide le redkokedaj dobimo tiskane, nariše naj učitelj sam če tudi bolj priprosto a prav razločno in jasno ta dva zemljevida.

Kronovine zemljevid bode v mnogih slučajih podlaga v razumevanje zemljepisnih

predmetov. Na novo vzeto tvarino primerjati moramo učencem že znanim krajem ter se zmirom ozirati na domačega kraja ležo. Zategadelj naj podčrta učitelj na zemljevidu vsem prav očitno šolsko mesto; ako pa nima zemljevid šolskega mesta naznačenega, zaznamenuje ga naj učitelj na zemljevidu. Zraven že naštetih zemljevidov mora imeti vsaka ljudska šola še sledeče nastenske zemljevide: Avstro-Ogrsko, Evropo, Palestino in oba planigloba.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

Šolstvo ljubljansko začetkom šolskega leta 1890/91.

A. Srednje šole.

a) C. kr. gimnaziji. S pričetkom letošnjega šolskega leta je dobila Ljubljana dva gimnazijska zavoda: C. kr. višjo gimnazijo z nemškim poučnim jezikom in slovenskimi paralelkami v nižjih razredih in pa slovensko nižjo gimnazijo. Oba zavoda obstojita iz 21 oddelkov, v katere se je vpisalo 922 učencev, in sicer na višji gimnaziji v I. razred (39 + 34), v II. (30 + 34), v III. (22 + 39), v IV. (29 + 39), v V. (47 + 46), v VI. (42 + 41), v VII. (60) in v VIII. (43); skupaj 575 dijakov; na nižji pa: v I. (67 + 67), v II. (41 + 41), v III. (45 + 45), v IV. (41) skupaj 347 dijakov. Na obeh zavodih skupaj poučuje mimo obeh ravnateljev 34 profesorjev. Na vsacih 26 dijakov pride tedaj po jeden profesor. Lani začetkom leta je štela gimnazija 887 učencev, tedaj 40 manj kot letos. V slovenske oddelke spodnjih razredov se je vpisalo 498 učencev, v nemške 120.

b) C. kr. realka. Zavod šteje letos že 10 oddelkov in 387 učencev, katere poučuje 19 učnih močij (na vsacih 20 učencev jedna). I. razred ima 114 (57 + 57), II. razred 87 (45 + 41), III. razred 85 (49 + 36), IV. razred 40, V. razred 24, VI. razred 17, VII. razred 20 dijakov. Lani se je vpisalo v c. kr. realko 366 učencev, letos ima torej ta zavod 21 učencev več, nego lani.

c) C. kr. pripravnici: za učitelje z 89 kandidati (34 + 26 + 11 + 18) v štirih let-

nikih; za učiteljice s 83 kandidatinjami (45 + 38) v dveh letnikih. Lani sta štela zavoda 73 kandidatov, oziroma 86 kandidatinj.

B. Ljudske šole.

1) Javne.

a) Prva mestna petrazredna deška ljudska šola z 8 oddelki, 9 učitelji* in 424 učenci, in sicer I. r. 63, II. r. 93, III. r. 105 (55 + 50), IV. r. 111 (56 + 55) in V. r. 53. Lani se je vpisalo v ta zavod 431 učencev, tedaj 7 več nego letos.

b) Druga mestna petrazredna deška ljudska šola z 10 oddelki, 11 učitelji in 559 učenci, namreč: I. r. 125 (62 + 63), II. r. 124 (65 + 59), III. r. 115 (63 + 52), IV. r. 116 (65 + 51), V. r. 79 (40 + 39). Lani je štela ta šola 586 učencev, tedaj 27 več nego letos.

c) Osemrazredna dekliška šola pri sv. Jakopu; 8 oddelkov, 9 učnih močij in 382 (55 + 73 + 75 + 66 + 38 + 30 + 29 + 14) učenk. Lani se je vpisalo v to šolo 345 učenk, tedaj 36 manj nego letos.

d) Mestna nemška deška ljudska šola: 3 oddelki, 5 učiteljev*) in 148 učencev, namreč: I. r. 58, v II. r. 90 (39 + 51). Lani se je 112 učencev vpisalo v to šolo tedaj 36 manj nego letos.

e) Mestna nemška dekliška šola: 6 oddelkov, 5 razredov, 7 učnih močij in 268

*) Povsod so prištetni tudi gg. kateheti.

učenk, namreč: v I. r. 60, v II. 64, v III. 56, v IV. 43, v V. 42 (26 + 16). Lani bil je zavod štirirazreden in je štel 186 učenk.

f) Jednorazrednica na Barji: 1 razred, 3 učne moči, 89 učencev in učenk.

g) C. kr. vadnica za dečke: 4 razredi, 4 oddelki, 5 učiteljev in 120 (32 + 30 + 26 + 32) učencev, tedaj 4 več kot lani.

h) C. kr. vadnica za deklice: 4 razredi, 4 oddelki, 5 učnih močij in 135 (36 + 30 + 29 + 36) učenk, tedaj 9 več kot lani.

2) Privatne šole.

a) Vnanja uršulinska šola: 8 razredov, 13 oddelkov, 19 učnih močij in 585 učenk namreč: prvi razred 88 (43 + 45), drugi 95 (48 + 47), tretji 91 (54 + 37), četrta 106 (57 + 49), peti 74 (35 + 39), šesti 53, sedmi 47, osmi 31. Lani je štel ta zavod 600 učenk, tedaj 15 več nego letos.

b) Notranja uršulinska šola, 8 razredov, 8 oddelkov, 13 učnih močij in 252 učenk, namreč: prvi 14, drugi 16, tretji 27, četrta 44, peti 43, šesti 61, sedmi 24, osmi 23; lani je štel ta zavod 243 učenk; tedaj 9 manj nego letos.

c) Deška ljudska šola v Waldherrjevem vzgajališči, za sedaj s 26 učenci v 5 razredih, oziroma oddelkih pod 7 učitelji.

d) Dekliška ljudska šola v Rehnovem vzgajališči: 8 razredov, 8 oddelkov in doslej 43 učenk.

e) Dekliška ljudska šola v Huthovem vzgajališči: 8 razredov, 8 oddelkov in doslej 68 učenk.

f) Dekliška ljudska šola v Lichtenthurnovem zavodu: 3 razr., 6 oddelkov in doslej (zaradi očesne bolezni) 169 učenk.

g) Deška ljudska šola nemškega šolskega društva: 4 razredi, 4 oddelki in 204 (46 + 52 + 44 + 62) učenci, lani 201.

h) Deška ljudska šola v Marijanišči doslej zaradi očesne bolezni zaprta.

i) Evangeljska šola je z letošnjim letom prenehala.

Srednje šole štejejo tedaj 1397 učencev in 83 učenk, katere poučuje v 34 oddelkih 68 učnih močij, to je na vsacih 22 učencev ozir. učenk po jedna. Na vsacih 44 učencev ali učenk pride po jeden oddelek.

Javne ljudske šole pohaja letos 1291 učencev in 830 učenk, katere poučuje v 45 oddelkih 59 učnih močij, t. j. na vsacih 47 učencev ozir. učenk po jeden oddelek in na vsacih 36 učencev, oziroma učenk po jedna učna moč.

V privatne ljudske šole s 57 oddelki in 80 učnimi močmi se je doslej vpisalo 230 učencev in 1117 učenk. Ker je pa Marijanišče zaradi očesne bolezni zaprto, Lichtenthurnov zavod iz istega vzroka še nepopoln in ker v Waldherrjevo, Rehnovo in Huthovo vzgajališče gojenci še vedno pristopajo, se o privatnih zavodih za sedaj ne da še nič končnega sklepati.

Ljubljanske srednje in ljudske šole pohaja tedaj v 107 razredih in 136 oddelkih že sedaj 4948 učencev in učenk, katere poučuje 207 profesorjev, učiteljev in učiteljic. Ako pa pomislimo, da vpisavanje v privatne šole privatne učence in učenke in pa otroške vrtce. smemo trditi, da se v Ljubljani na jeden ali drug način šola 6000 učencev in učenk.

E. Lah — Ljubljana.

Knjiga Slovenska

XIX. veku

*

Fran Erjavec r. 9. (ne 4.) sept. 1834 v Ljubljani, prve in srednje šole zvršil l. 1855, na Dunaju preskušnjo za višje realke l. 1859,

začasno — pristav v Terezijanišču — podučeval na realki v Gumpendorfu, od 30. okt. 1860 stalni učitelj na realki v Zagrebu, od

leta 1871 v Gorici, kjer je umrl 12 jan. 1887.

Za slovenščino se je vnel l. 1848 na gimnaziji, kjer je z nekaterimi součenci na pr. V. Bril, V. Mandelc, J. Tušek, V. Zarnik, S. Jenko, dopisoval v slovstveni list „Vaje“, v katerem se nahajajo sestavki tudi v Cirilici. Vsi ti dijaci so bili prvi sotrudniki Janežičevemu „Glasniku“. Vendar imajo

Novice prvo povestico s podpisom Fr. Erjavca l. 1857 str. 110—111 ter z naslovom: „Veliki petek“.

Slovenska Koleda za l. 1858, vredil A. Janežič, priobčila je njegov izvrstni spis „Mravlja“, ki so ga koj ponatisnile Novice vže l. 1857 str. 372—382, ki se nahaja v mnogih Berilih ali Čitankah, tudi nemški (cf. K. Müller Allg. deutsche Criminalztg. v Berlinu, vid. Koledar družbe sv. Moh. 1888 str. 41).

Slovenski Glasnik Janežičev ima na pr. L. 1858. I: „Čertice iz življenja Šnakšnepskovskega“ str. 26—183 (cf. Izbr. Sp. I. str. 69). II. Narodni pregovori (23). Fr. E. Vulkanske moči (48). Pravljica o letu (str. 157—176). Po Andersenu spisal Fr. Erjavca. — L. 1859. III. „Pot iz Ljubljane v Šiško“ str. 154—157. Povest od matere str. 183—187. Poleg Andersena. IV. „Kako se je Slinjarju iz Golovca po svetu godilo“ str. 10—181 (cf. Izbr. Sp. II. str. 9: Kako se je Slinjarju z Golovca po svetu godilo!). — L. 1860. V: „Na stricovem domu“ str. 1—183. Velbljud str. 149 (Iz II. zv. Slov. Večernic str. 36—44). VI. „Avguštin Ocepek“ str. 19—166 (pr. Izbr. Sp. I. str. 90). — L. 1861 str. 2—71: „Zamorjeni cvet“.

„Veselo novo leto tebi, ljubi Glasnik, veselo novo leto tvojim častitim bravcom, veselo novo leto vsem poštenim Slovencom, piše Fr. E. iz Zagreba (Glasn. VII. str. 4). Bog daj, da novo leto tudi nas prebudi iz dolzega spanja, da slečemo staro nemarnost in se krepko primemo dela za svoj narod: eden z besedo, drugi s peresom, tretji pa z dejansko materialno podporo. Vse nas pa naj veže ena misel, namreč: Prava sreča narodova. Ozrimo se na južne brate, verle Horvate,

kakó se možko potegujejo za svoje pravice. Pokažimo tudi mi svojo moč, da na laži ostanejo naši obrekovavci, ki po svetu trosijo, da smo se že popolnoma navzeli tuje kulture, katero so nam — njim v sramoto, nam pa v preveliko žalost — skozi 1000 let trobili tujci in potujčeni domačini. Pokažimo jim, da smo še krepka panoga mogočnega slovenskega debla; pokažimo v djanju, da smo še živa veja, da nas o svojem prihodu veliki vertnar kot suho vejo ne odreže od stebela. Slana, ki je skoz toliko let poparjala naše polja, je posmodila le nekaj praznih plev, jedro pa je ostalo še čisto in zdravo itd.“

L. 1862: „Ena noč na Kumu“ str. 60—101. Slovenska občna terminologija za naravopis s pristavkom: „Vse prijatle našega napredka prosim uljudno, da popravijo in poboljšajo to terminologijo. Ako je komu kaj boljšega znano, prosim naj obznani „Glasniku“ ali pa naravnost meni“. Fr. Erjavca učitelj na viši realci v Zagrebu (str. 133). — L. 1863: Husarji na Polici str. 2—177. Najljubeznjiviša roža na svetu (Iz Kitice Andersenovih pravljic). Žaba str. 343—6. Močvirnice (Iz Živalstva) str. 348. — L. 1864: Zgubljen mož. Pripovedna čertica str. 2—7. — L. 1866: Slovenska terminologija za mineralogijo, spisal Fr. Erjavca, z jednako prošnjo v prevdarek in popravo (str. 270). — L. 1868: Potopisne črtice. I. Gostba v Mazinu str. 19—63.

Slovenske Večernice družbe sv. Mohora l. 1861 zv. II. Velbljud str. 36—44. — L. 1864: Hudo brezno ali Gozdnarjev rejenec. Sp. Fr. Erjavca. Izdala družba sv. Mohora. V Celovcu 1864. 8. str. 39. Nat. J. Blaznik. — L. 1865 Zv. XI: Od kod izvirajo gliste in kako se spreminjajo.

Izvešče velike realke v Zagrebu l. 1862: O postanku i razvitku trakavica (str. 9).

Cvetje iz domačih in tujih logov: Kitica Andersenovih pravljic. II. Šestka. Poslovenil Fr. Erjavca. V Celovcu 1863. 12. str. 78. „Vsak narod pokazuje posebno v svojih pesmih, pregovorih, basnih in pravljicah zaklad svoje narodne poezije.

Pravljica nam predstavlja djanja in dogodbe, ki se godé pod vplivom neke čeznatorne moči... Domovina pravljic so neki jutrove dežele... Med sedanjimi evropskimi narodi slové škandinavske in slovanske (posebno ruske in srbske) narodne pravljice, in pridni možje so jih z velikim trudom nabirali po narodu, postavim: Vuk srbske; brata Grimm nemške, Asbjørsen in Moe škandinavske. Tudi umetna poezija se je lotila tega zaklada in posebno lepe so pravljice danskega pesnika Andersena; torej podamo tu malo kitico njegovih pravljic Slovincem v slovenski obleki. Da bi jih brali z veseljem! — *Živalstvo*. Prirodopis za niže gimnazije in realke. Spisal A. Pokorny. Poslovenil Fr. Erjavec, učitelj na kr. viši realki v Zagrebu. V Celovcu 1864. 8. 165. Cvetj. IV. Šestka. Nat. J. Leon.

Književnik u Zagrebu l. 1864. I: O vlasicah ili trihinah. Rad jugoslavenske akademije knj. XXXI. l. 1875: Slavonija u makakologičnom pogledu (str. 14). — Vienac l. 1877: Bilinski brakovi (str. 12). — Program Goriške realke l. 1877: Die makakologischen Verhältnisse der gefürsteten Grafschaft Görz im österreich. Küstenlande (str. 82).

Rudninostlovje ali Mineralogija za niže gimnazije in realke. Po Sigm. Fellöcker-ji spisal Fr. Erjavec, kr. više realke profesor v Zagrebu. Izdala in založila Matica Slovenska v Ljubljani 1867. 8. 88. Imenik opisanih rudnin. Kazalo. Nat. J. Blaznik. — II. Prirodopis rudninstva ali Mineralogija. 37. podob. Založila in tiskala Kleinmayr-Bamberg v Ljubljani 1884. 8. 84 str.

Domače in tuje živali v podobah. Slovenskej mladini v poduk in kratek čas popisal France Erjavec, profesor na kr. višej realki v Zagrebu. Na svetlo dala družba sv. Mohora. Del I: Domače čveteronožne živali. V Celovcu 1868. 8. 150. Imenik in kazalo z desetimi podobami živalskimi. Nat. H. Mercy v Pragi. Prekrasen je „Vvod“: Pomladanski dan. Mnogovrstnost živali. Človek. Človek je gospodar na zemlji. Ne muči živali. Ljubi bralec. Jako lep je tudi „Za-

govor“, ki se sklepa: Náš kmet veliko drží do lepe živine, in se rad pobaha ž njo in jej zdeva lepa imena. Srce se mu širi, ko vidi, da mu se „ljuba živina“ dobro redí, da mu dobro obdelano polje obeta bogato žetvo, in zadovoljen poje po besedah našega starega pevca: „Mi brazd'jo konjiči — Za ajdo, pšenico, — Neutrudni deklíči — Pa bel'jo tenčičo“. — Del II. čveteronogih živali 1869. 8. 189. Imenik. Kazalo. Živali po tujih krajih udomačene. Divje in tujozemské čveteronožne živali. Nat. J. Blaznik. — Del III: Ptice v 4 snopičih. 1870. 8. 1—191 str. Vvod: Ptice človeške prijateljice. Ptičje življenje. Gnjezditev in valitev. Mladiči. Selitev. Ptice naše dobrotnice. Ne proganjajte ptičev. — Ptičje podobe 1—9. Domača perotnina ali živad. Naše poljske in gozdne ptice. Imenik v tem zvezku opisanih ptičev z dodanimi nemškimi in latinskimi imeni. — Del IV: Ptice. 1871. 8. str. 195—336. Kazalo. Naše poljske in gozdne ptice. Naše močvirne in povodne ptice. Najimenitniše ptice iz ptujih krajev. Imenik tudi z nemškimi in latinskimi imeni. — Del V: Golazen. Slovenski mladini v poduk in kratek čas opisal Fr. Erjavec, profesor na c. kr. realki v Gorici. V Celovcu 1873 8. 136. Nat. tiskarnica družbe sv. Mohora. Vvod (3—7) ima opazko: Pri tej prilíki ponavljam svojo prošnjo do vseh rodoljubov in prijateljev prirode, da mi izvolé priobčiti njim znana, po raznih krajih naše domovine navadna živalska imena, zlasti ptičja in ribja.

Besednik I. leto 1869: Krt (str. 5) Netopirji koristne živali (str. 43).

Schödler. Knjiga prirode. I. Del. II. Snopič. Kemija. Poslovenil Fran Erjavec. Založila in na svetlo dala Matica Slovenska. V Ljubljani l. 1870. 8. str. 341—512. Pomodne knjige. Kazalo in terminologija po abecedi str. 513—534. — Del IV. Snopič IV. Zoologija z 227 podobami. Poslovenil Fr. Erjavec. Zal. in na svetlo dala Matica Slovenska. V Ljubljani 1875. 8. 163—400. Kazalo in imenik zoologije slovenski, nemški in latinski str. 409—440. Nat. J. Blaznik.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

Št. 393.

XVI.

m. š. sv. Slavni c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani je razposlal ljubljanskim šolskim vodstvom nastopno

Navodilo.

Visoko c. kr. deželno predsedstvo je z razpisom dné 20. mal. srpana t. l. št. 2061/Pr. c. kr. mestni šolski svet opozorilo, da je mnogo dečkov, ki se z ljudskih šol z nenejškim poučnim jezikom zglašajo za sprejem v c. in kr. vojaške šole, v najvažnejših momentih zgodovine naše države in presvetle vladarske rodovine čudovito slabo poučenih.

Dasiravno je c. kr. mestni šolski svet po izjavi, katero mu je v tem oziru podal gosp. c. kr. okrajni šolski nadzornik, prepričan, da vsi mestni učitelji odgajajo šolsko mladež v strogo patrijotičnem zmislu, da pri pouku ne zemarjajo zemljepisja in zgodovine domače države ter iz obeh teh predmetov dosežajo dobre učne uspehe, vendar mu zgoraj navedeni rázpis visokega c. kr. deželnega predsedstva daje priliko, o gojitvi avstrijskega domoznanstva mestnemu učiteljstvu podati nastopna vodila:

Pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku je v višjih razredih obračati vso pažnjo na to, da se v teh dveh predmetih doseže učni smoter, kakor ga določujeta učni črtež in § 58. šolskega in učnega reda z dné 20. vel. srpana 1870. l. V ta namen je vsak učitelj dolžan, vestno in temeljito z učenci obdelavati vso dotično učno stvarino, ki se nahaja v drugem, tretjem in četrtem berilu in katero je letošnja okrajna učiteljska konferencija za vsak razred posebej natanko določila.

Da se pouk bolj oživi in lepši uspehi zagotové, ozirati se je pri političnem zemljepisu naše monarhije na zgodovinsko imenitne dogodke, ki so v zvezi s posameznimi kraji in deželami, in obratno je pri zgodovini skrbeti za to, da se učenci vsak čas zavedajo krajev in dežel, kjer se je kaj zgodovinsko imenitnega dogodilo, vendar tako, da nobeden

izmed teh dveh predmetov ne izgubi svoje samostojnosti, ampak da drug drugega dopolnjujeta.

Zlasti mora biti vsakega učitelja skrb, učence svoje seznaniti z glavnimi dogodki iz avstrijske zgodovine: Rudolfa Habsburškega, Rudolfa IV., Maksimiljana I., Ferdinanda I., Marijo Terezijo, cesarja Leopolda I., Karola VI., Jožefa II., Frančiška I., Ferdinanda Dobrotlivega mora poznati vsak učenec; vedeti mora n. pr. kakšen pomen ima za našo državo bitev na Moravskem polji, bitev pri Mohači ali bitev pri Visu in Kustoci; znan mu mora biti teritorijalni razvoj naše države in zavedati se mora, kaj je pragmatična sankcija, kakšne nasledke so imele n. pr. španjska in avstrijska nasledna vojska in glavne vojske s Turki, Lahi in Francozi. Vsa ta zgodovinska tvarina se nahaja v naših berilih, a učiteljeva dolžnost je, da jo popolni in zanimivo stori z lepim, jasnim, nazornim in gladko tekočim pripovedovanjem. Samo tedaj, kadar učitelj predmet vsestransko oživi, posreči se mu, učence navdušiti zanj. Zatorej je pa nujna potreba, da ima učitelj vso učno stvarino popolnoma v svoji oblasti in da se za vsako zemljepisno in zgodovinsko uro vestno in zadosti pripravi.

Vrhu tega učitelj ne zamúdi nobene prilike, v šoli spominjati se veselih in važnih dogodkov v presvetli cesarski rodovini in učence opozárjati na odlične duševne vrline, ki dičijo Njegovo Veličanstvo, presvetlega našega vladarja, in ves njegov rod. In ne samo zemljepisnih in zgodovinskih ur, ampak tudi branje, spisje in petje porábi v to, da iz svojih učencev odgoji zavedne državljane, ki bodo iz vsega srca ljubili lepo svojo domovino in preblagega nje vladarja.

Konéno se šolskemu vodstvu naroča, v prvi prihodnji mesečni konferenciji ta razpis na znanje dati ondotnemu učiteljstvu ter paziti na to, da se bodo tukaj navedena vodila pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku vestno izpolnjevala.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski
dné 9. kimovca 1890.

Predsednik: **Grasselli s. r.**

Književnost.

Letna šolska poročila. 1. Poročilo o javnih in privatnih ljudskih šolah deželnega stolnega mesta Ljubljane ob konci šolskega leta 1889/90. Na svetlo dal c. kr. mestni šolski svet ljubljanski. Uredil prof. Levec, c. kr. okrajni šolski nadzornik. Založil c. kr. mestni šolski svet ljubljanski. Tiskal R. Milic. To obširno poročilo (123 strani) je prvo, ki obsega vse ljudsko šolstvo ljubljansko. Že iz površnega pregleda spoznamo, da je poročilo uredil izkušen strokovnjak, kakor je g. prof. Fr. Levec. Uradno poslovanje je g. profesorja kot c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prepričalo, da so javni zastopi, oblasti in posamezniki, ki imajo kaj opraviti z ljudskim šolstvom ljubljanskim, o notranji uredbi šolstva slabo poučeni. To je bil povod, da je pri c. kr. mestnem šolskem svetu izposloval in z mnogim trudom priredil izdavo skupnega poročila. To poročilo obseza: A. C. kr. mestni šolski svet. B. Razprave: 1. Erjavce in njegov pomen za narodno odgojo, spisal Ivan Belè. Ta razprava je v takem poročilu prav na svojem mestu. V lepem, priprostem jeziku pisana se kaj prijetno čita in podaje čitatelju po svoji mikavni vsebini pristno sliko Erjavčevega značaja in njegovega neprecenljivega delovanja kot prirodopisnega pisatelja. 2. Vzgojni pomen deškega ročnega dela na ljudski šoli v mestih, spisal Andrej Žumer. To je kratek posnetek konferenčne razprave z ozirom na ljubljanske razmere, iz katerega le omenimo nasvet, naj bi se za priredbo in izdrževanje šolskih delarn v Ljubljani osnovalo posebno društvo. 3. Zgodovina in statistični pregled ljubljanskih ljudskih šol, sestavljen Evgen Lah. Ta obširna, 26 str. obsežajoča in izvrstno prirejena razprava nam podaja zgodovinske črtice o ljublj. šolah, katerih sta 2 državni, 6 je mestnih in 9 privatnih s pravico javnosti. Najstarejša je nunska šola (notranja in vnjanja), ki obstoji že od l. 1703. Potem sledé šole in sicer: c. kr. deška vадnica (1773), evangelijska šola (1855), prva mestna deška šola (1855), Waldherrjev zavod (1856), Rehnov zavod (1856), Huthov zavod (1867), druga mestna deška šola (1870), c. kr. dekliška vадnica (1872), ljudska šola na Barji (1874), dekliška šola pri sv. Jakopu (1875), šola v Lichten-thurnovem sirotišči (1878), šola v Marijanišči (1880),

mestna nemška deška šola (1885), mestna nemška dekliška šola (1885), deška šola nemškega šolskega društva (1885). Poleg teh šol je še 7 otroških vrtcev. — Potem so statistični pregledi A. o javnih, B. o privatnih šolah iz minolega šolskega leta in sicer: a) število otrok, b) starost, c) vera, d) občevalni jezik, e) stanovanje, f) obiskovanje, g) napredek, h) ukovina. Na vseh ljudskih šolah je bilo na konci leta 1889/90 3517 otrok, po veri 3471 otrok (98·69%) rimsko-katoliške vere in le 46 (1·31%) druge vere. Le slovenski govori 2011 (= 57·18%), le nemški 238 (= 6·77%), slovenski in nemški 1142 (= 32·47%), drugi jezik ali več skupaj pa 126 otrok (= 3·58%). Šolo je obiskovalo prav pridno 81%, pridno 13%, manj pridno 4%, zanikarno 2%. Za višji razred je bilo sposobnih 80%, nesposobnih 18%, neizprašanih 2%.

Učni jezik je bil preteklo leto na 7 šolah slovenski, na 2 slovenski in nemški in na 8 šolah nemški. Učnih močij je bilo na javnih šolah 30 moških in 19 ženskih, skupaj 57. Na privatnih šolah je poučevalo 27 učiteljev in 53 učiteljic, skupaj 80 močij; v otroških vrtcih pa 11 otroških vrtnic, katerim je pomagalo 14 hospitantinj. — C. V tretjem delu so šolska poročila posameznih ljudskih šol in sicer: 1. poročilo I. mestne deške ljudske šole; 2. poročilo II. mestne deške ljudske šole; 3. poročilo mestne dekliške šole pri sv. Jakopu; 4. Jahresbericht der städtischen deutschen Knaben-Volksschule; 5. Jahresbericht der städtischen deutschen Mädchen-Volksschule; 5. poročilo ljudske šole na Barji. Ta poročila so vsa po jednem načrtu sestavljena po teh-le točkah: A. Učiteljsko osebje; B. Statistični pregled otrok; C. Učne knjige; Č. Knjižnica; D. Učila; E. Letopis; F. Imenik učencev. V teh imenikih nam posebno ugaja, da so otroci vsakega razreda razvrsteni po alfabetu in so le odličnjaki z debelim tiskom označeni. Tako naj bi se prirejela vsa šolska poročila. — Vsega priznanja vredno je, da je g. nadzornik Levec priredil tako lepo poročilo, ki nam kaže jasno sliko ljubljanskega ljudskega šolstva — in da se je c. kr. mestni šolski svet žrtvoval za pokritje stroškov. — Pri tej priliki opozarjamo, da ima mestni šolski svet še nekaj iztisov. Ako bi se kdo za to stvar bolj zanimal, naj se obrne do mestnega šolskega sveta.

Naši dopisi.

S Trate. (Napredek šolstva v górenji naši dolini. —) Pred meseci sem tožil v „Učiteljskem Tovariši“, kako žalostne so razmere gledé šolstva deloma v tratarski, posebno pa v osliški občini. V tratarski občini je bila dosedaj lučinska fara, v koji je okolo 90 za šolo godnih otrok brez šole. Osliška občina s tremi farami, broječa nad 3000 ljudi, pa ni

imela nijedne šole. Pač žalostno je to! Sto in sto otrok odraste brez šolske odgoje; kaj čuda, če ostanejo nekako neotesani, — da ne rabim družega izraza.

Naš obče priljubljeni in za šolski napredek vneti okrajni glavar, gospod dr. Gstettenhofer se je odločil odpraviti te nedostatnosti. Pripeljal se je gori med

naše hribe in se na lici mesta poučil o razmerah. Kdor je lazil kdaj po naših Oslicah, Leskovici in Lučinah, pritrđi mi, da ta pot ni baš prijetna.

Bila mi je čast spremljati blagorodnega gospoda. Zbrani občani so soglasno pritrjevali gospodu glavarju, da so res potrebni šole. Nasprotnika ni bilo ni tod, ni tam. Spisal se je povsod zapisnik, katerega so vsi pričujoči podpisali ali bolje rečeno podkržali, ker pisati skoro nihče ne zná.

V Lučinah je bil g. glavar že konec meseca rožnika. Razmere so take-le: Fara raztresena, godnih otrok preko 90, od katerih bo zaradi dalje šole redno obiskovati mogla le polovica; šolska soba v farovži, poučeval bo začasno č. g. župnik Dolinar.

Pričetkom velikega srpana je pohodil g. glavar obe Oslici in Leskovicu. V Novi Oslici je v mežnji nekaka šolska soba, v kateri se je do sedaj poučeval krščanski nauk, prostorna za 40 otrok. Godnih otrok je okolo 80. Fara je tudi tako raztresena po brđih in gričih, da bode zaradi dalje jedva polovica otrok pohajala redno v šolo. Poučeval bode začasno č. g. župnik Justin.

Stara Oslica je obširnejša. Cerkev s farovžem in mežnijo stoji sama visoko na hribu, pol ure hodá z ravnega. Spodaj ob cesti je precej velika vas Trebija. V njeni bližini pa vasi Fužina, Kladje in Pódgora. V Trebiji se bode stavilo šolsko poslopje. Ker pa ljudstvo ni premožno in bi v naglici ne zmoglo stroškov nove stavbe, se bode vzela za nekaj let pripravna soba v najem, in se porabila za učno sobo. V 4 — 5 letih pa se — po zapisniku — sezida novo šolsko poslopje v isti vasi ob cesti. Šola bode ekskurendna in se bode oskrbovala s Trate. Godnih otrok je preko 150, redno obiskujočih bode kakih 70 — 80. Nad uro oddaljenih postava seveda vézati ne more, a upati je, da bodo tudi ti o lepem vremenu prisotni.

V Leskovici so razmere za redno šolo precej ugodne. Otrok je okolo 50 in bodo mogli večinoma redno obiskovati šolo, katero bo začasno oskrboval č. g. župnik Vaksel. Učna soba v farovži je svétla in prostorna za 40 otrok.

Tako se bodo torej v gorenji poljanski dolini ustanovile štiri nove šole. Gotovo da bode začetek težak, posebno v najboljširnejši Stari Oslici, a led je prebit in upajmo, da kmalu prijadramo v plóvno vódo. Póleg tega je blagorodni gospod obljubil skrbeti, da se na tratarski dvorazrednici vpelje šolska delarna.

Dal Bog, da se tudi višja šolska oblast poprime, prej ko prej oživiti novoustanovljenke, ker: ura izglubljena ne pride nobéna! **Fr. Rant — Trata.**

Iz novomeskega okraja. (Konferencija — dalje.)

Gosp. nadzornik nadaljuje o spisovanji uradnih knjig ter med drugim pristavlja, da naj se šolska matica natanko in po predpisih napravlja. V matico naj se zabeleži tudi, kdo je dobil izpustnico, ker „duplikat“ mora biti kolekovan.

Nadaljevaje svoje poročilo govori g. predsednik o uspehih, katere je opazil pri pouku. Tu pravi, da smo še daleč oddaljeni od našega cilja, nikjer nismo še do pravega cilja prišli. Da pa uspehi niso taki, kakoršni bi imeli biti, temu niso učitelji sami krivi. Kar je bilo treba posameznikom povedati, to je storil g. nadzornik pri nadzorovanji. Gg. učitelji in gđ. učiteljice so sicer storili vsak po svoji moči, kar so storiti mogli. Na pouk pa mnogo upliva slabo obiskovanje, to pa posebno, ker so šolski okoliši tako veliki, ker še mnogo šol manjka.

Kar se tiče nazornega nauka, se ni mnogo izpremenilo, nekje je dobro poučevanje, nekje je zopet ostalo, kakor je bilo. Pri nazornem nauku in sploh pri vsakem nauku naj učitelj, kakor otrok pravilno govori, ker to je pripomoček in sicer podlaga spisja. — Branje je bilo dobro, le na ločila naj se bolj pazi. — Uspehi v slovnici so bili različni. — Spisje se premalo vadi, in kar učenec spisnih nalog napravi, naj jih učitelj vestno popravlja, da bodo šolarji veselje dobili do tega predmeta. Ako učitelj zvezke ne pregleduje in ne popravlja, potem se tudi učenec ne zmeni, je li prav pisal ali ne, samo da je naredil in zadovoljen je. Tako se učenec vadi v površnosti in lenobi. Tudi piše naj se lepo in snažno ter tako, da se lahko čita. Spisje naj ni samo prepisovanje, temveč se imajo pisati tudi kaki navadni spisi. — Računstvo na pamet naj učitelji bolj gojé. — Tudi realije, zgodovina in zemljepisje naj se bolj goji. Nekoliko je bilo povsod, a premalo. — Lepopisje naj se uči genetično. — O telovadbi ni dosti govora, ker tudi telovadišč ni. — V risanju se vidi malo, a to mora zadostovati, ker se moramo na glavne točke — branje, pisanje in računjenje — bolj ozirati.

Kar se tiče knjig, pravi g. nadzornik, da je našel preveliko razliko in isto tako med zvezki. Kar se tiče zvezkov naj se gg. vodje s trgovcem pogovore, da bo imel le jednovrstne in dobre zvezke. — Po tem obširnem poročilu vpraša g. predsednik, ali ima kateri gospodov kako opazko. Tu se oglasi g. Judnič iz Črmošnjic ter meni, naj bi otroci, ako niso šoli zadostili, če tudi so 12 let stari, izpustnice ne dobili. G. Kmet iz Sv. Lovrenca vpraša, kaj se stori z onimi šolarji, ki so 12 let stari, ter za šolski pouk zadostujejo, a sv. obhajila niso dostali ter potem v šoli, ko prihajajo zaradi krščanskega nauka, le nadlego delajo? G. predsednik pravi, da tu naj se dela le, kar zakon zahteva. — Ker imamo nekatere nemške šole v okrajih, g. nadzornik onim gg. učiteljem v nemščini o stanji njihovih šol poroča.

Pri tretji točki je g. J. Perko slovensko predaval in pri dobro sestavljenem poročilu s podobami na tabli praktično kazal, g. Schober pa je ostal le bolj pri teoretični stvari in v nemščini čital. Nekateri gg. tovariši so tu male opazke pristavili, a ker posebnih ni bilo, vzame g. nadzornik poročili in dodatke na znanje in zahvali poročevalca.

Po prestopu k 4. točki vpraša g. nadzornik, ali naj tu gg. poročevalce srečka odloči, ali pa se mogoče kateri gospodov sam oglasi. Ker je bil za vsak okraj jeden pripravljen, so brali pisana poročila: g. Potokar za novomeški, g. Grčar za trebanjski in g. Šmorancer za žužemberški sodnijski okraj. Vsi gg. poročevalci so jako dobro izvršena poročila prečitali v splošno zadovoljnost. Tu naj omenim, da so se gg. tovariši žužemberškega okraja zbrali neki dan pred konferencijo v Žužemberku k posvetovanji, kako naj bi rešili to nalogo ter je tako vsak svoje mnenje povedal, in iz vsega tega so napravili poročilo, koje je g. Šmorancer čital. Pri tej točki oglasi se še mnogo gg. kolegov, da dostavi vsak svoje mnenje. Naj omenim, da je bilo med drugim tudi to vprašanje: Ali sme g. katehet začeti poučevati šele po „Vseh svetih“, kar se po nekod godi in ovira, da učenci od začetka ne dohajajo redno v šolo in še drugo: Ali sme ravnosti učence jedno uro pred ukom v cerkvi ali šoli poučevati, da pridejo vsi utrujeni k pouku in zaradi preobloženja izostajajo? — G. nadzornik odgovarja na te vprašani, da so v načrtu kakor drugim predmetom tako tudi veronauku natanko določene ure, in teh se morajo gg. veroučitelji držati, tudi ne smejo postavno ne preje ne kasneje, ko ob začetku šolskega leta pouk pričeti.

Na to se g. nadzornik gg. poročevalcem, kakor onim, ki so poročila popolnili, zahvali ter pravi, da ga jako veseli, da se je učiteljstvo za to važno točko toliko zanimalo.

Iz poročila knjižničnega odbora naj omenim, kar nam predsednik g. o. Florentin naznani, namreč da je imela knjižnica dohodkov 120 gld. 25 kr. in stroškov 100 gld. 74 kr. V blagajni ostane torej 19 gld. 51 kr. Vseh knjig je 536 v 692 zvezkih in sicer je 267 slovenskih in 269 nemških. Letos je torej 28 novih knjig.

Pregledovalcema računov se volita gg. Kalinger in Potokar. — G. Potokar predlaga, da naj bi se za učiteljsko knjižnico kupila tudi kaka zabavna dela ter nasvetuje za letos cela dela „Julius Verne-a“, dalje Stanley „Im dunkelsten Afrika“ in Faulmann „Kulturgeschichte des Menschen“, in g. V. Zavrl nasvetuje, naj bi se „Slovanstvo ve snych zpěvech“ dopolnilo, ker imamo le slovenske pesmi te izdaje. Po glasovanji je bilo vse z večino vzprejeto. Knjižnični odbor je ostal stari in po nasvetu g. Judniča tudi stalni odbor, le s to spremembo, da je g. F. Kalinger, nadučitelj topliški, kot peti ud bil izvoljen.

Samostalna predloga, katera je pravočasno g. V. Zavrl iz Stopič g. nadzorniku poslal, sta bila 1. „Da bi zborovanje ne bilo vsako leto le v Rudolfovem, temveč naj bi se drugo leto kam drugam prestavilo“ in 2. „Naj bi se velike počitnice preložile na mesec veliki srpan in prvo polovico kimovca“. Poročevalec je utemeljeval oba predloga ter prosil pri prvem

stalni odbor, pri drugem pa sl. c. kr. okrajni šolski svet v izvršitev teh od večine vzprejetih predlogov.

Končno govori g. nadzornik o g. J. Smoleju, c. kr. deželnem šolskem nadzorniku, ki je stopil v pokoj in o njegovem zasluženem odlikovanji ter o g. J. Šumanu, ravnatelju ljubljanske višje gimnazije, ki je postal c. kr. deželni šolski nadzornik, izražujoč željo, naj bi denašnja skupščina oba gospoda brzojavnim potem pozdravila in jima častitala, kar se z naidušenostjo vzprejme.

Naposled spominja se g. predsednik presvetle cesarske hiše ter veselega dogodka v Najvišji cesarski obitelji in konča s trikratnim „živioklicem“ na presvetlega cesarja.

G. Fr. Koncilija zahvali g. predsednika za izborno vodstvo in veledušno zaščitstvo učiteljstvu ter taktno postopanje pri nadzorovanji. G. nadzornik ga zahvali za tako laskave besede.

Naj še opomnim konečno, da smo izgubili iz svoje srede občeprijubljenega c. kr. okr. šolskega nadzornika blag. g. And. Senekovića, ravnatelja novomeške gimnazije, ker ga je presvetli cesar imenoval ravnateljem c. kr. višje gimnazije v Ljubljani, kamor je odšel. Ker bo tam posel težavnejši in obilnejši, bo tudi, kakor sem čul, posel nadzorstva težko še zana-prej obdržal. Mi si drznemo blag. g. ravnatelju iz srca častitati na njegovem zasluženem imenovanji, a obžalujemo pač, ako se zadnje mnenje uresniči, ker bomo z njim izgubili vrlega voditelja naših šol, izvrstnega zaščitnika nas učiteljev, taktnega, premarljivega in nam čez vse priljubljenega nadzornika.

— 1.

Iz Šent-Jerneja. Danes, ko praznuje Avstrija god svojega presvetlega vladarja Franciška Josipa I., pošljem Ti, dragi „Učiteljski Tovariš“, nekaj vrstic iz našega kraja. Ako druge šole praznujejo današnji dan, gotovo praznuje tudi naša šola, ker se je letos v prvič z dném 1. vinotoka pričela šola v celem krškem okraji. Drugo leto bomo pa 14 dni preje začeli, da tako dohitimo šole v mestih, ako ravno imamo mi na deželi le po 6 tednov počitnic, namesto dveh mesecev.

Šolska mladina se je zbrala v šolskem poslopji, šla potem v cerkev, kjer je sv. mašo bral g. katehet Anton Šmid in še tisti dan odpotoval na njegovo novo službo kot kapelan v Leskovec. Po sveti maši se je otrokom vsem skupaj ob kratkem pojasnil pomen tega za Avstrijo veselega dne, ter se otrokom priporočilo naj vedno molijo za dobrega očeta Franciška Josipa I. Da je zopet obilo otrok, kateri bi imeli šolo obiskovati, pa ni prostora za nje, je le preočividno. Da se bo tudi tukaj šolstvo v pravi tir nagnilo, zato skrbé naši višji gospodje. Ljudstvo bi pa le rado, da bi otroci dolgo šole ne obiskovali, pa vender dovolj znali ali ož čudo, slišal sem še celo, da se nekateri močno poganjajo zato, da bi „Schulverein“ jim šole zidal. Letos je pa vender sl. deželni odbor ukazal po 11%

pobirati naklade za zidanje nove šole, kakor tudi prav modro srenji nasvetoval, da naj si izposodi pri kateri posojilnici denarja, ki bi ga v več letih nazaj plačali. Tudi jaz sem srenjčanom že to nasvetoval, pa bil je le bob ob steno. Zdaj pa dobro poprijemljejo, upam da se bo čez več let že šola zidala. — Videl sem letošnje počitnice nekatere prav lepo stavljene ali zidane šolske hiše. Ko sem lansko leto peljal deklice v Ljubljano k preizkušnjam za vzprejem v učiteljsiše, bilo jih je tako ogromno število, da so jih morali čez polovico odstraniti. Mojih niso vzeli nobene. Da sem bil nejevoljen, je umevno. Letos pa, ko jih v Ljubljani ne vzprejemajo, sem se pa le naprej peljal s hčerko do Nabrežine. Z griča, kjer stoji lep stolp v spomin presvetlemu cesarju Ferdinandu, od koder so mu v prvič pokazali Trst in morje, bil je krasen razgled na morje. Videli smo ribiče, kako love na „Jadranskem morji“ ribe, potem gradič cesarski „Miramare“ in tudi Trst. Ravno sedem je bila ura zjutraj. Slišalo se je zvonjenje. Kako smo bili vsi veseli prekrasnega razgleda! Vidi se proti Benetkam. Lepo se vidi Soča, ki od Gorice priteče in se v Jadransko morje izteka. Mislil sem si, naj bi vsakemu učitelju toliko plače izboljšali, da bi mogel potovati, ter tako lože otroke doma učil v zemljepisji, ko bi sam vse bližnje dežele obhobil. — Pa upamo, da bode naš narodni deželni zbor letos vender plače tako uredili da bode vsaj nekaterim učiteljem plača nekoliko izboljšana. Bog daj srečo!

Ko se prekrasne okolice nagledamo, vrnemo se na kolodvor v Nabrežino. Kinalo pripiha vlak iz Trsta in nas potegne v Monfalcone ali Trzič. Tam je že lepo videti drevje v vrsti nasajeno in vinske trte vmes, lepa poslopja in dobro obdelane njive. — Tako je videti skozi do zelo prijaznega mesta Gorice. Tukaj sem izročil in dal vpisati svojo hčerko v učiteljsiše. Vpisalo se je v slovenski oddelek 19, v italijanski pa 66 učen. Preizkušnje za vzprejem so trajale kakor drugod dolgo in so bile zelo stroge. Padlo jih je neki Italijank 22, Slovenk pa 4. Tam sem dobil visoko častitega gospoda Andreja Marušiča,

c. kr. profesorja višje gimnazije in častnega kanonika v Gorici, kateri mi je v ponedeljek blage volje razkazoval znamenitosti v Gorici. Bil sem v knezonadškofovi palači; videl sem semenišče, biblioteko ranjega knezonadškofa Golmajerja, lepo cerkev, v kateri že omenjeni gospod čez 32 let božjo besedo razlaga. Pokazal mi je gospod korar tudi čitalnico. Proti večeru smo šli v zavod za gluhoneme. Kako je tukaj vse lepo urejeno! Naj ga nobeden g. tovarišev ne zamudi ogledati, kadar pride v Gorico. Pogostil je nas preprijazni g. direktor in vodja zavoda, s prežlahtno črno kaplico in dobrim sadjem.

Drugi dan, ko so deklice imele izpite, sem se jaz prav zgodaj napotil na „Sveto goro“. Kako je tam zopet vse lepo, vsakemu gg. tovarišev nasvetujem, da sam tje gre in vse pregleda ter si izprosi potrebne dušne in telesne moči. Ko sem vse opravil in so mi prijazni gospodje vso okolico razkazali, odrinil sem počasi navzdol proti Solkani in Gorici. Popoldne sem si se ogledal Kostanjevico, obiskal g. direktorja, kateri mi je dal pokazati grobnico pod cerkvijo, kjer počivajo kralji in velikaši. Šest rakev je videti, tudi Chambort je med njimi. Nazaj grede iz Kostanjevice sem šel v jako lepo novo zidano štirirazredno laško ljudsko šolo. Tako šolo bi si želel, in zelo rad bi še poučeval v taki šolski hiši. — Drugi dan sem še ogledoval cerkve in mesto. Ko je moja hčerka dostala izpit, odrinil sem iz Gorice posloviši se od vseh znanih. Sedaj pa zopet doma poučujem ljube otročiče, tér k sklepu le vsem želim in vošim, vsake počitnice potovati v razne kraje, ker tako se vidi mnogo lepega in koristnega, kar se o priliki v šoli more porabiti.

Janez Saje — Št. Jernej.

Z Dolenjskega. Z ozirom na „Slovenčev“ novico o izdavanji novega učiteljskega lista Vam kličem: „Dolenjski učitelji oklenimo se „Učit. Tovariša“, „Popotnika“ in „Pedagogičnega društva“! Z združenimi moči lahko veliko dosežemo, razcepljeni pa nič, kajti sloga jači, nesloga tlači.

—a—

Društven vestnik.

Redni letni občni zbor „Pedagogičnega društva“ v Krškem.*) Kakor druga leta tako je tudi letos „Pedagogično društvo“ imelo svoj letni občni zbor meseca vel. srpana t. l. na Krškem. V ta namen se je zbralo učiteljstvo krškega okraja v polnem številu. Tudi nekaj gostov iz družih krajev smo imeli čast videti, n. pr. gg. okrajnega šolskega nadzornika Davorin Sinkoviča z goriškega, nadučitelja litijskega itd. Iz Krškega sta zborovanje počastila gg.: dr. Mencinger, županov namestnik in vladni zastopnik, okrajni glavar H. Weiglein.

*) Slučajno zakasnjeno.

Zbor otvori ob napovedani uri društveni predsednik, šolski nadzornik g. Gabršek, ki vse zbrane s toplimi besedami prav pristrčno pozdravi. Le-ta poroča o društvenem delovanju minolega leta nekako tako-le: „Z veseljem in zadovoljnostjo konstatujem, da je društvo v preteklem letu vrlo napredovalo in marljivo delovalo v prid slovenskemu šolstvu. Z današnjim dnevom društvo šteje 195 pravih, 50 podpornih in 1 častnega člana. Udje, ki so že dve leti na dolgu udnino, niso všteti. Ob tej priliki ponavljamo staro prošnjo — oziroma opomnjo, da naj ti društveniki svoj dolg poravnajo, kajti nam je mogoče le potem

delovati po načrtu, priobčenem v povabilu, ko smo ustanovili društvo, ako nas slovensko učiteljstvo in drugo razumništvo domače podpira s prispevki. Prosimo tedaj, podpirajte nas! — Razven občenega zbora je društvo imelo še dve zborovanji: 10. mal. travna na Krškem, in 1. vel. travna v Radečah. Društveni odbor se je tekom leta pridno shajal k skupnim zborovanjem, bavil se ter posvetoval o važnejših društvenih in šolskih stvareh. Deželnem predsedniku kranjskemu, visokorod. g. baronu Andreju Winklerju je poslalo društvo povodom desetletnega službovanja kot predsednik deželne vlade kranjske primerno častitko, na kar se je visokorodni g. predsednik lepo zahvalil, društvu želeč obilo božjega blagoslova in uspeha. To izjavo poročevalčevo je zbor s slava- in živioklicem pozdravil. K zborovanju „Zaveze učiteljskih društev“ v Celji je odbor poslal 10 odposlancev. Dalje smo viši šolski oblasti predložili v potrjenje za rabo po učiteljskih „Dušeslovje“, v prejšnjem letu pa „Vzgojeslovje“ in „Ukoslovje“. Želimo, da bi slavna vlada uvaževala ta društveni ukrep, ker našim bodočim učiteljem-vzgojiteljem bi mnogo več hasnilo, ako bi se naobraževali na podlogi knjig, pisanih v materinem jeziku.

Beležiti nam je z radostjo, da smo tudi letos dobili izdatnih podpor: a) preslavni deželni zbor kranjski je društvu dovolil 100 gld., b) dr. vitez Fr. Močnik iz Gradca nam je poslal za knjige 3 gld. c) krška posojilnica je darovala 5 gld., d) gdč. učiteljica Mimi Wessner iz Ljubljane je darovala 6 gld. 94 kr. in ljubljanski prost g. dr. L. Klofutar je za poslane mu knjige poslal 5 gld. Vsem tem blagodušnim dobrotnikom občni zbor izreče iskreno zahvalo, proseč jih, da bi društvu še dalje ohranili svojo naklonjenost ter s tem blagim činom privabili našemu društvu še drugih podpornikov. Bog Vam plačaj! Z razpečevanjem knjig so se mnogo trudili nastopni gg.: A. Brezovnik, učitelj v Vojniku, M. Kante, učitelj v Sezani, I. Mrcina, učitelj v Gorici, Jur. Režek, učitelj v Kanji, Voj. Ribnikar, nadučitelj v Logatci, Fr. Vodopivec, c. kr. šolski nadzornik itd. v Gorici ter gdč. Mimi Wessner, učiteljica v Ljubljani.

Učilska izložba „Pedagogičnega društva“ je od lanskega leta do danes pridobila precej učil iz raznih krajev. Slovenski učitelji, ki potujejo mimo Krškega, naj ne pozabijo ogledati si jo, kajti videli bodo mnogo raznovrstnih učil, knjig itd. itd.

Gledé stroškov nam je omeniti, da so taisti za lanske knjige popolnem poravnani. Prvi letnik smo že razpečali. Društvo ima še v svoji zalogi majhno število letnikov (II.), več lanskih — ter mnogo Vzgojeslovij, Ukoslovij in Dušeslovij. S tem je g. prvosednik končal svoje letno poročilo.

Blagajničarica gdč. Marijanica Michel poroča o letnih dohodkih in stroških. Dohodkov je društvo imelo 569 gld. 42 kr., stroškov pak 435 gld. 18 kr.;

če odbijemo stroške od dohodkov, ostaja še v blagajnici 134 gld. 24 kr., kar se bode uporabilo za letošnji „Pedagogični letnik“, ki se že tiska. Vse račune so pregledniki našli v najlepšem redu.

Za bodoče društveno leto se volijo v društveno vodstvo (odbor) sledeči gg.: šolski nadzornik J. Belaj, šolski nadzornik Fr. Gabršek, ravnatelj Jamšek, ravnatelj Lapajne, meščanske šole učitelj dr. Tomo Romih in nadučitelj Rupnik.

Peti občni zbor „Pedagogičnega društva“ g. predsednik zaključil s trikratnim slava- in živioklicem na zaščitnika šolskih postav, presvetlega vladarja Frančiška Jožefa I. —r.

Iz „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

I.

Dné 4. vinotoka je imel direktorij svojo sejo. Iz zapisnika posnamemo sledeče točke:

1. Predsednik naznani, da se je poklonil z blagajnikom o priliki poroke Nje c. kr. visokosti nadvojvodinje Marije Valerije gosp. c. kr. okrajnemu glavarju krškemu s prošnjo, naj blagoizvoli sporočiti na Najvišje mesto najponižnejše častitke slovenskega učiteljstva z izrazom neispremenljive zvestobe in udanosti po Njihovega Veličanstva in do cesarske hiše. Pótem okrajnega glavarstva krškega se je vročilo predsedniku Najvišja zahvala z naročilom, to zahvalo objaviti slovenskemu učiteljstvu.

2. Na c. kr. deželne šolske svete v slovenskih pokrajinah bode uložila „Zaveza“ prošnje, da bi se delile primerne nagrade onim učiteljem, kateri poučujejo čezpostavno število otrok.

3. Direktorij razpošlje v kratkem vabilo na naročbo ilustriranih knjig za mladino, kakoršnih je že več izišlo v češkem jeziku in kakoršne so pripravljene česki knjigarji zalagati tudi s slovenskim tekstom, ako se oglasi vsaj 500 naročnikov.

4. O priliki zasedanja kranjskega deželnega zbora izpregovorila se bode v slovenskih dnevnikih primerna beseda o volilni pravici ljudskih učiteljev.

II.

Pótem deželnega šolskega sveta kranjskega se je vložila nastopna prošnja na naučno ministerstvo:

Visoko c. kr. naučno ministerstvo!

Udano podpisani direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ si dovoljuje prositi, da bi se sestavila posebna komisija šolnikov s sedežem v Ljubljani, ki bi se pečala s tem, da bi se v c. kr. zalogi šolskih knjig tiskale in zalagale vse potrebne slovenske šolske knjige za ljudske, meščanske, obrtne šole in učiteljsišča.

Svojo ponižno prošnjo si dovoljuje opirati na sledeče razloge:

Slovensko učiteljstvo je sicer hvaležno visoki vladi, ki je do zdaj za ljudske, zlasti za nižje organizirane šole izdala vse potrebne slovenske šolske knjige. Slo-

venske ljudske šole so do zdaj malo drugih knjig potrebovale; izhajale so še precej s temi, katera jim je dajala c. kr. zaloga. Ali slovensko šolstvo je jelo tako napredovati, kakor nemško ali češko. Na Slovenskem imamo že tudi višje organizirane 5-, 6-, 7- in 8 razredne ljudske šole, razven tega se je nadjati poleg obrtnih tudi slovenskih meščanskih šol. Slovensčina se vpeljuje tudi v nekatera učiteljišča. Za vse te višje učilnice pa nedostaje slovenskih šolskih knjig, a tudi za nižje ljudske šole slovenske bode treba šolske knjige popravljati, n. pr. slovenske in nemške slovnice, računice itd. Ta stvar naj bi bila skupna skrb vseh faktorjev, ki skrbé za slovenske šole, n. pr. vseh slavnik c. kr. deželnih šolskih svetov v posameznih pokrajinah s slovenskim prebivalstvom. Ker je pa težko jedinstvi doseči med temi tako različno sestavljenimi korporacijami, zato naj bi blagoizvolilo slavno c. kr. naučno ministerstvo sestaviti jeden sam organ, jedno samo korporacijo, katera bi skrbela, da izidejo z odobrenjem visokega ministerstva v c. kr. zalogi šolskih knjig vse potrebne nove in stare, a popravljene knjige za ljudske, meščanske, obrtne in učiteljske šole s slovenskim učnim jezikom. Predsednika te komisije bi imenovalo n. pr. samo visoko ministerstvo, slavni c. kr. deželni šolski sveti bi pa izbrali po nekaj udov izmed šolnikov-pisateljev, n. pr. Kranjski in Štajerski po 2 ali 3, Goriški (Tržaški) in Koroški po 1 ali 2 uda.

Naloga tej komisiji bi bila, nabirati sodbe in navete ter popravke o sedanjih šolskih knjigah in rokopise za nove. Vsi došli spisi se izročé posameznim, pri sejah izbranim poročevalcem, ki zopet v sejah o njih poročajo. Skupna komisija stavi potem končno predloge visokemu c. kr. ministerstvu, katere šolske knjige naj bi o premenjenih natisih in katere bi na novo izšle v c. kr. zalogi šolskih knjig.

S tem bi se doseglo jedinstvo gledé slovenske šolske literature. Takova komisija bi bila tudi zakonito odločen organ, kateremu bi se izročévale tudi vse druge nove šolske knjige, ki izidejo v privatnih zalogah.

Za slovenske šolske knjige nima — kolikor je udano podpisaneu direktoriju znano — slavna vlada do zdaj pravega organa, kateremu bi se mogle nove slovenske šolske knjige v presojo pošiljati, torej se pripeti, da slovenski pisatelj 4 ali več let ne dobi odgovora, če prosi, da bi se njegova nova knjiga za šolsko rabo potrdila.

Zavoljo tega meni udano podpisani direktorij, da bi se že olajšalo poslovanje samega visokega ministerstva in posameznih c. kr. deželnih šolskih svetov s tem, ako se ustanovi posebna komisija za izdajo slovenskih šolskih knjig. Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ si dovoljuje to stvar visokemu c. kr. ministerstvu za nauk in bogočastje prav toplo priporočiti in prositi:

Visoko ministerstvo naj blagoizvoli sestaviti posebno enketo izvrstnih šolnikov za izdajo slovenskih

učnih knjig za ljudske, meščanske, obrtne in učiteljske šole.

Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

V Krškem dné 8. vinotoka 1890.*)

Dr. Tomaž Romih s. r., **Francíšek Slanec s. r.,**
predsednik. _____ tajnik.

„Društvo učiteljev in solskih prijateljev za okraj Kamnik“ je odposlalo po deželnem poslanci gospodu J. Kersniku nastopno peticijo visokemu deželnemu zboru kranjskemu, po kateri naj bi se premenili §§ 2., 3. in 5. zakonskega načrta sklenjenega v vlanskem zasedanji visokega deželnega zbora dné 15. kimovca:

Visoki deželni zbor!

Ker načrt zakona o povišanji učiteljskih plač, katerega je sklenil visoki deželni zbor kranjski dné 15. kimovca 1889. l., ni dobil Najvišjega potrdila, prosi udano podpisani odbor „društva učiteljev in solskih prijateljev za okraj Kamnik“: Visoki deželni odbor naj blagoizvoli pospeševati izboljšanje učiteljskih plač tako, da bode vsaka služba s 50 gld. zboljšana in da se nov zakon uresniči z dnevom 1. prosinca 1891. l. iz sledečih razlogov.

1. Vsi učitelji imajo v svojem poklici jednaka bremena, jednake težave. Po sedanji razvrstitvi zvišale bi se plače le nekaterim, onim pa, katerim ni sreča mila, preostajalo ne bode drugega, nego nadaljno potrpljenje, v katerem le slabotno tli nada boljših časov, ki so jedino le dosežni po avancementu. Ta pa je jako redek in v zvezi z mnogimi stroški preseljevanja med tem, ko tudi škoduje vzgoji in pouku, ker mora učitelj najpreje spoznati duševne moči mnogobrojnih novih otrok, predno more poučevati z uspehom.

2. Z dobrim uspehom delajoč in radi tega v istem kraji priljubljeni učitelj ne bode menjal rad svoje službe radi že pridobljenega ugleda, prvega faktorja uspešne vzgoje in pouka, kar bi si drugod šele pridobiti moral — če tudi bi si opomogel materijelno. Vender pa ostanejo taki učitelji ves čas svojega službovanja v jednom in istem plačilnem razredu.

3. Če se posameznikom zviša plača, če tudi le za 50 gld., hvaležno-osrečeni bi bili in smelo se lahko trdi, da le na ta način bode učiteljstvo brezizjemno pozdravljalo bodoče povikšanje svojih plač ter bode v prihodnje že iz hvaležnosti podvojilo delovanje v svojem težavnem poklici.

4. Največja plača znašala bi 650 gld., katera vsota bi imponirala tudi učiteljstvu in prebivalstvu izven Kranjskega.

5. S tem povikšanjem se ne bode prekoračila že določena vsota, marveč si bode dežela prištedila krog 3000 gld.

6. Končno si drzne podpisani odbor pripomniti, da bi ta prememba povišanja plač ne delala mnogo zaprek preosnovitvi zgoraj omenjenega zakona.

*) Stvar, ki se dá pač težko izvesti.

Uredn.

Iz navedenih uzrokov drzne se udano podpisani odbor „učiteljskega društva za okraj Kamnik“ najpogostejše prositi: Visoki deželni odbor naj blagoizvoli povzročiti, da se zboljšajo vse učiteljske plače po 50 gld.

Odbor „društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj Kamnik“ dne 5. vinotoka 1890.

J. Janežič s. r.,
predsednik.

Alojzij Kecelj s. r.,
tajnik.

Dostavek odbora. Ako bi se zboljšale po tem načinu učiteljske plače, zboljšale bi se v istini vsem in ne le nekaterim. Nastali bi tudi 4 plačilni razredi: I. 650 gld., II. 550 gld., III. 500 gld. in IV. 450 gld. Vsled te razvrstitve bi mestni ljubljanski učitelji ne našli svojega prostora v plačilnih razredih, kateri se pa s tem lahko doseže, da se tudi vsem omenjenim učiteljem plače s tem izboljšajo, da se kot primanjkljaj pridene dopolnilna doklada po 50 gld., ki naj bi se vštevala tudi v penzijo. Učitelji sedanje prve plačilne vrste pa naj bi dobivali mesto 100 150 gld. stanarine.

Kamniško okrajno učiteljsko društvo zboruje dne 23., ne 16. vinotoka 1890.

Iz radovljiskega okraja. Okrajno učiteljsko društvo.) Dne 18. kimovca t. l. je imelo radovljisko društvo prvi svoj občni zbor v šolskem poslopiji radovljiskem. Udeležilo se je zborovanja 19 gg. učiteljev in gdč. učiteljic. Počastili pa so nas s svojo navzočnostjo prijatelji šolstva blag. g. A. Roblek, mestni župan, lekarničar, predsednik okrajnega šolskega sveta, čast. g. J. Čarman, vojaški župnik v pokoji, ud. c. kr. okrajnega šolskega sveta in blag. g. F. Homan, veletržec ter ud. c. kr. okrajnega šolskega sveta v Radovljici.

Začasni predsednik g. Marko Kovšca, nadučitelj v Kropi, otvori zborovanje ob 10. uri zjutraj, pozdravljajoč vse k zborovanju došle tovariše in tovarišice kakor druge goste. Potem prečita društvena pravila; skupščina se ujema z vsemi točkami, le pri točki radi letnine omenja g. J. Bregar, naj vplačujejo udje mesto po dva le po jeden goldinar na leto. Zbor soglasno vzprejme ta predlog. Predsednik omenja dalje v kratkih potezih, kako je začasni odbor deloval v treh sejah ter želi končno današnjemu zborovanju najboljšega uspeha.

Pravi udje volijo na to odbor. Izvoljeni so gg.: Marko Kovšca, predsednik; Karol Bernard; podpredsednik; Ignacij Rozman, tajnik; Karol Simon, blagajnik; Janko Pianek, odbornik in Frančišek Rus, pevovodja.

Pri točki: „Posamezni nasveti“ oglašuje se g. Franč. Gärtner, učitelj na Dobravi ter omenja, naj se vložijo peticija do visokega deželnega zbora, da bi nam isti blagoizvolil pripomoči v to, da se učiteljske plače uredi že vsaj leta 1891. V to svrhu prosimo visoko zbornico, da bi pri popravi zakona mesto točke, ki

se glasi: „Ta zakon stopi v veljavo s 1. prosincem po razglasenju zakona“ vstavila točka „ta zakon stopi v veljavo s 1. prosincem po Najvišji sankciji.“ Ob enem pa se obrnimo do visoke vlade, da bi zakon prej ko prej predložilo v Najvišje potrjenje. Omenja dalje, da bi bilo umestno, ko bi vsi okrajni cele kronovine po svojih zastopih podpisali tako peticijo.

K društvu je pristopilo 22 pravih in 6 podpornih članov; ne dvomimo pa, da se bodo tudi ostali gg. učitelji in gdč. učiteljice vpisali. Društvo je pristopilo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“.

Predsednik zakliče konec zborovanja presvetlemu vladarju trikratni živio, čemur skupščina naudušeno odzove.

Večina gg. učiteljev in gdč. učiteljic se je udeležila skupnega obeda v dobro znani gostilni g. Mat. Klinarja. Omeniti mi je, da je g. Klinar dejansko pokazal, kako naklonjen je učiteljstvu, kajti on je na svoje stroške dal natisniti jako lična povabila k prvemu našemu občnemu zboru. Hvala mu! Razume se, da pri obedu naudušenih napitnic in krasnega petja ni manjkalo.

Prav ta dan zborovalo je tudi učiteljstvo novomeškega okraja v Toplicah; naše društvo je brzojavnim potem pozdravilo zborovalce na kar so oni odgovorili: „Kolegijalni odzdrav! v slogi je moč! Zmaga je naša! Pogumno naprej! Učiteljski zbor — Toplice.“

Ignacij Rozman — Mošnje.

Vdovsko učiteljsko društvo je zborovalo, kakor je bilo naznanjeno 2. t. m. Ob 8. je bila črna sv. maša za dobrotnike in umrle ude tega društva. Ob 9. se je začelo zborovanje v mestni dvorani. Po prijaznem nagovoru g. predsednika, prošta dr. Anton Jarca je poročal tajnik in blagajnik. Preteklo leto je umrl 1 ud. Pristopilo jih je od zadnjega zbora 17 od starosti od 27 do 51 let, udov je sedaj 87, vplačal je samo 1 pristopivši vstopnino in letnino za l. 1890.; nekateri so vplačali že nekaj, nekateri še nič. Minulega leta je bilo vsega premoženja 48.126 gld. 55 kr., a letos je 49.014 gld. 35 kr.; premoženje je narastlo za 887 gld. 80 kr. Obligacije se letos niso kupovale, pač pa se 950 gld. vložilo v hranilnico. V pregledovalce računov so bili voljeni per acclamationem gg. Armič, Cepuder, Kokalj. — Vdovi Jeromovi se dovoli daru 20 gld.; vpokojenemu učitelju J. Kravsu v Rudolfovem brez obveze jedenkrat za vselej — 50 gld. po § 11. dr. pr. Na dnevnem redu je osnova nasvetovanih pravil, cf. „Tov.“ št. 9 dne 1. vel. travna, kar je že p. n. čitateljem „Uč. Tov.“ in morda vsem učiteljem na Kranjskem do dobrega znano. Poročevalec povzame vse, kar po nazorih društvenega odbora opraviči za spremembo pravil, pojasnuje vsestransko društveno stanje, odgovarja na stavljene ugovore, tako da je bilo že slišati klic: k glasovanju. Zahtevalo se je glasovanje po imenih. Izmed 41 navzočih jih je glasovalo 10 zoper vsako izpremembo.

Ko je bilo rešeno načelno vprašanje, pričela se je specialna debata. Pri § 11 je poročevalec po dogovoru z vnanjimi udi nasvetoval, naj učiteljske sirote takoj za preteku 2 let dobe pravico do polne vzgojnine 30 gld., kar je bilo jednoglasno sprejeto. Pri § 13. so se po željah nekaterih izpuštile besede „ako nimajo kacega dolga pri društvu“. — Za društvenega predsednika je bil voljen vsklikom dosedanji predsednik prošt dr. Anton Jarc, ostane tudi še blagajnik Močnik. V odbor so po listkih voljeni (25 glasovnic): Stegnar (17 glasov), Tomšič (17), Žumer (24), Praprotnik Andrej (22), Borstnik (21), Govekar (tajnik) (22), Čenčič (14), za temi so dobili največ glasov Kokalj 9, Bahovec 7, Letnar 6. Zborovanje se je končalo ob polni jedne.

Končno pogledimo še na vzgledu, koliko imajo udje na novo pristopivši koristi od društva. N. pr. Mlad

učitelj pri 24 letih pristopi k društvu, on plača vstopnine 24 gld. in 2 krat po 6 gld. letnine. A on umrje že v 3 letu vplačevanja in zapusti recimo dve siroti. Vdova dobi 20 gld. na leto a vsaka sirota po 30 gld. do 18. leta. Katera zavarovalnica daje toliko?

Odborova seja je bila dne 9. vinotoka. Navzoči vsi odborniki razven jednega vnanjega. Zapisnik občnega zbora se prebere in potrdi. V društvo se sprejmo: Janko Žirovnik, Jožef Dolinar, Jožef Rustija, vsi oženjeni; ti so se oglasili do 2. vinotoka. Nekemu učitelju se obrok za vplačevanje preloži in drugemu se proti jamstvu posodi nekaj denarjev. Blagajniku se dovoli nagrade za p. l. 30 gld.; tiskarije se imajo posebej pobotati. Poslednjič se zbor ustanovlja; podpredsednik mu je Andrej Praprotnik, drugi tajnik Govekar iz Šiške.

Vestnik.

God presvetlega cesarja se je po vseh ljubljanskih šolah in po šolah na deželi, katere so s poukom že pričele, slovesno praznoval s sv. mašo, pri kateri se je pela cesarska pesem. Ta dan je bil pouka prost.

Osobne vesti. Visoko naučno ministerstvo je imenovalo ravnatelja ljubljanske realke g. dr. R. Junovca kot sveta za obrtno šolstvo na Kranjskem. — G. Fr. Korun je vstopil kot suplent za slovenski jezik na tukajšnji realki. — G. A. Nedvěd, glavni učitelj za glasbo na c. kr. učiteljskih v Ljubljani, častni član našega društva, stopil je v stalni pokoj. Kaj več o njegovem delovanju in o njegovih zaslugah za slovensko petje objavi naš list kasneje. Za zdaj mu le srčno želimo, da bi se mu zdravje zopet popolnoma povrnilo. — Spremembe na ljudskih šolah: G. Anton Požar pride za nadučitelja v Boštanj (krški okraj); g. Gustav Spetzler na drugo učno mesto v Trebnje (novomeški okraj) stalno; g. Frančišek Schiffrer, učitelj v Starem Trgu, za stalnega učitelja-voditelja na Rudnik (okraj ljubljanska okolica); g. Frančišek Kalan, učitelj v Čateži, za stalnega učitelja-voditelja v Šmihel pri Novem Mestu; g. Matija Janežič, učitelj na Vačah, za stalnega učitelja-voditelja v Pečah (karniški okraj); g. Ivan Jezeršek, učitelj v Križih, (kranjski okraj), postal je stalni učitelj na tem mestu in g. Friderik Kramer,časni četrti učitelj v Škofji Loki, stalni učitelj na tem mestu; g. Fr. Jaklič, bivši nadomestni učitelj v Škofji Loki, postal je nadomestni učitelj na Barji (Ljubljana); g. K. Pikel pride iz Hrenovice v Prežganje (litijski okraj); g. B. Campa, izprašan učiteljski kandidat, na Vače in g. F. Lužar, izprašan učiteljski kandidat, v St. Lambert (litijski okraj); gđe. Frančiška Wruss, učiteljica na Igu, pride za stalno učiteljico k D. M. v Polje, na njeno mesto pa gđe. Ana Praprotnik; na trirazredni dekliški šoli v Novem Mestu sta stalno umešeni gđe. H. Rozina za drugo in gđe. M. Clarici za tretje mesto; na trirazredni dekliški šoli v Kočevju pa gđe. T. Fridrich za drugo mesto stalno, gđe. Ida pl. Langer za tretje mestočasno; gđe. Leopoldina Rozman, učiteljica v Kropi, pride za stalno učiteljico v Selca; gđe. Viktorija Praprotnik ostane na svojem mestu v Postojini ter pride v Cerklje (kranjski okraj) začasno

učiteljico, gospđe. Frančiška Pogačnik, izprašana kandidatinja; gospđe. Ana Roth je postala stalna učiteljica na svojem mestu v Komendi (okraj karniški), gđe. Marija Souvan pa stalna učiteljica na svojem mestu v Trnovem; gđe. Marija Blahna, učiteljica v Dolenji Vasi, stalna druga učiteljica na dekliški šoli v Ribnici; gđe. P. Fleš pa pride za učiteljico v Dobropolje. G. dr. J. Waldherr v Ljubljani je dobil pravico, da sme voditi svoj vzgojevalni zavod.

Ljubljanske šole. Sedemrazredna dekliška šola pri sv. Jakupu je postala osemrazredna, štirirazredna mestna nemška dekliška šola petrazredna, dvorazredna mestna nemška deška šola trirazredna; tričasne paralelke na obeh mestnih deških šolah se od novega leta stalno ustanovlje.

Preizkušnje učne usposobljenosti. Ravnateljstvo c. k. izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani razglašata nastopni razpis:

Prihodnje preizkušnje učne usposobljenosti za občne ljudske in meščanske šole se prično dne 10. listopada t. l.

Kandidatje in kandidatnje za to preizkušnjo naj vložijo po vis. ministerjalnem ukazu od dne 31. masega srpana 1886, št. 6033, ki objavlja predpis o preizkušnjah učne usposobljenosti za ljudske učitelje, svoje pravilno opremljene prošnje za pripust k preizkušnji potem šolskega vodstva pri svojem predstojnem okrajnem šolskem oblastvu, ako pa ta čas niso v šolski službi, s priloženimi svojimi službenimi spricvali in zdravstvenim spricvalom uradnega zdravnika o telesni sposobnosti prosilca za učiteljski stan neposredno pri onem okrajnem šolskem oblastvu, pod katerim so nazadnje služili in sicer pravočasno, da bode šolskim oblastvom mogoče, te prošnje do dne 25. vinotoka t. l. podpisani komisiji vročiti.

Kandidatje in kandidatnje, ki so svoje pravilno opremljene prošnje za pripust k preizkušnji pravočasno vložili, naj ne pričakujejo šole posebnega povabila, temveč naj se snidejo dne 10. listopada ob 8. uri dopoludne k pismeni preizkušnji v sobah, katere so na tukajšnjem c. k. učiteljski v to odločene. V Ljubljani, dne 22. kimoveca 1890.

Učiteljske plače na Kranjskem. Nepotrjeni zakonski načrt o reguliranju učiteljskih plač na Kranj-

skem je bil že včeraj v prvi seji tega deželnozborskega zasedanja na dnevnem redu, torej bomo v prihodnji številki že mogli o tej stvari kaj poročati.

O zrelostnih spričevalih z odliko. Ministerijalni razpis od dne 23. kimovca t. l. določuje z ozirom na ministerijalni razpis od dne 2. vinotoka 1889. l., da more učiteljski kandidat le v tem slučaju dobiti zrelostno spričevalo z odliko, ako ina v n ravnosti red „hvale vredno“.

Popravek: V 19. številki naj se pri članku „o risanju brez stigem“ pod f) v deveti vrsti namesto „pozneje pa razne ornamente“ glasi „pričnemo s prostim risanjem“. V prilogi v podobi 3. naj se črki i in l prestavita.

Prošnja častitim šolskim vodstvom po Slovenskem. V šematizem „Popotnikovega koledarja za leto 1891.“ sprejeti hočemo tudi letnico, kdaj

se je katera šola ustanovila. Dovoljujemo se torej nujno prositi vsa p. n. častita šolska vodstva, da nam blagoizvolijo prej ko prej, vsaj pa do 20. t. m. v tej stvari po dopisnici poročati, t. j. nam naznaniti letnico, kdaj se je njihova šola ustanovila in kaj se je eventualno v tekočem letu pri tamošnjem učiteljskim osebji spremenilo. Zlasti se obračamo s to prošnjo do p. n. šolskih vodstev Kranjske in Primorske, izvzemši šole postojinskega okraja, za katere nam je tamošnji g. šolski nadzornik blage volje že dotične podatke preskrbel, za kar mu izrekamo pristrčno zahvalo.

Pri tej priloznosti usojamo si pozivljati tudi vse p. n. tovariše, da nam eventualno naznaniti blagoizvolijo, če so znabiti naleteli v letošnjem koledarju na kako pomoto, da jo moremo v novi izdaji popraviti.

Uredništvo „Popotnika“,
Maribor, Reiserstrasse 8.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 543.

m. šol. sv. Na osemrazredni mestni dekliški ljudski šoli pri s. v. Jakobu v Ljubljani je stalno popolniti mesto učiteljice z letno plačo 600 gld. eventualno mesto podučiteljice z letno plačo 500 gld.

Prosilke, usposobljene za meščanske šole s slovenskim učnim jezikom imajo pri sicer enakih razmerah prednost.

Prošnje, ki morajo biti opremljene z vsemi predpisanimi prilogami, ker bi se sicer ne jemale v poštev, vlagati je do 15. listopada t. l. pri podpisnem c. kr. mestnem šolskem svetu.

Št. 544.

m. šol. sv. Na mestni nemški petrazredni dekliški ljudski šoli je stalno popolniti mesto učiteljice z letno plačo 600 gld., eventualno mesto podučiteljice z letno plačo 500 gld.

Pravilno opremljene prošnje naj se semkaj vložijo do dne 15. listopada t. l.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani.
dne 1. vinotoka 1890.

Št. 576.

okr. š. sv. Na novoustanovljeni jednorazredni šoli pri Sv. Trojici je mesto učitelja in vodja z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem v novem šolskem poslopju stalno eventualno začasno oddati.

Dotične prošnje naj se zakonitim potem do dne 18. vinotoka t. l. semkaj vložijo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku.
dne 2. vinotoka 1890.

Št. 1213.

okr. š. sv. V krškem šolskem okraju se rapisujeta sledeči učiteljski službi:

1. Drugo učiteljsko mesto na trirazredni ljudski šoli v Veliki Dolini z letno plačo 450 gld. Pri enakih svojstih imajo prednost prosilci, ki so večji orglanju.

2. Drugo učiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli na Trebelnem pri Mokronogu z letno plačo 400 gld.

Prosilci naj svoje pravilno obložene prošnje zakonitim potem semkaj vložijo do 19. vinotoka t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem.
dne 27. kimovca. 1890.

Št. 622.

okr. š. sv. V šolskem okraju Črnomelj se razpisujejo naslednje učiteljske službe v stalno ali začasno umeščenje:

1. Druga učiteljska služba na dvorazrednici v Podzemlju s 400 gld. plače in prostim stanovanjem.

2. Tretje učiteljsko mesto na trirazrednici v Dragatuši z letno plačo 400 gld. in prostim stanovanjem.

3. Tretja učiteljska služba na trirazrednici v Semiči z letno plačo 400 gld.

Vse te službe se tudi učiteljicam podelijo. Prošnje naj se vlagajo do 20. vinotoka t. l. pri podpisnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju
dne 7. vinotoka 1890.

Listnica uredništva.

Na več vprašanj danes še nisimo mogli odgovoriti ter storimo to ob prvi priliki. — G. dr. T. R. v K.: Poslano nam je za ta list prepozno došlo. — G. J. R. v L.: Hvala za poslano razpravo. O „Kom. did“, kaj več ustno ali pisмено. — G. J. L. v K.: Zaradi poročil iz društvenih zborov smo morali Vaš že stavljen članek preložiti.

„Učiteljski Tovariš“ izbaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.